

Es Busqueret

Revista de divulgació ornitològica

Número 22
Tardor 2010

ACTUALITAT

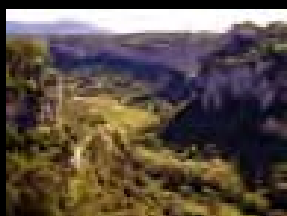
Canvi climàtic

VIATGE

Etiòpia

NATURALISME
Egagròpiles

RACÓ PER DESCOBRIR
*Barranc de
Son Fideu*

IDENTIFICACIÓ
Corbs marins

Mestralada a Deià

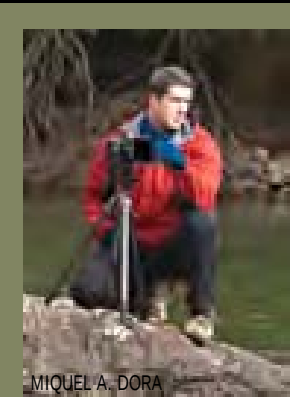
Punta de Son Beltran. 11 de febrer de 2009

Càmera Canon EOS 5D - Òptica Canon 24-105 mm f/4 EF L IS USM, velocitat 1s a f/16 ISO 50.
Tripode Gitzo 1257 - Ajustaments en manual. Postprocés amb Photoshop CS4.

Entre la infinitat de motius marins que podem trobar a Mallorca, n'hi ha un en particular que destaca en vistositat i que atreu sempre la meua atenció pel seu dramatisme i possibilitats creatives: un fort temporal marítim. En general, els més destacats se solen produir a causa de forts vents de Mestral o de Tramuntana. Els temporals es comencen a generar a la tardor, amb la transició a l'estació freda.

Amb una mica de visió, domini de la càmera i un bon impermeable, és possible aconseguir fotografies interessants de marines embravides amb relativa facilitat. Un tripode ens ajudarà a estabilitzar la càmera encara que una roca ben situada pot servir per igual. En el cas de situar-nos molt a prop del mar, és fonamental protegir l'equip del fort vent carregat de saladina i esquitxos, a més de a nosaltres mateixos! En realitzar la fotografia, pot resultar molt útil utilitzar el nostre propi cos per protegir l'equip dels perillosos cops de vent.

A prop de Cala Deià, vaig escollir com a motiu un greny rocós nu de formes molt plàstiques, perfilat sobre el fons marí i un entrant on l'onatge formava suggerents jocs d'escuma. Les onades més grans se succeeixen en cicles, pel que vaig procurar esperar un moment de màxima activitat. En lloc de "congelar" les onades amb l'habitual exposició curta, vaig decidir cercar un efecte de moviment de l'aigua, per a conferir a la fotografia un poc del dinamisme de l'escena, a més d'un cert "toc pictòric", que em recordés d'una forma agradable la sensació tan violenta de l'abraçada de la mar a les roques. •

MIQUEL A. DORA

Marcos Molina

Des de ben jove descobreix la naturalesa de l'illa i queda captivat per la màgia de la serra de Tramuntana i la Costa Nord. Després de més de dues dècades combinant l'activitat de muntanya i la fotografia en un procés d'autoaprenentatge constant, se centra especialment a immortalitzar la bellesa del món natural en totes les seves manifestacions.

Fotògraf professional des de 2008 i membre d'AFONIB, ha publicat la seva obra a revistes de viatge, llibres i publicacions institucionals locals i també ha impartit cursos de fotografia sobre paisatge natural. Actualment alterna la seva activitat habitual amb la fotografia de retrat.

Visita el seu blog a <http://marcosmolina.wordpress.com>

Sumari

2	A través de l'objectiu Mestralada a Deià per <i>Marcos Molina</i> coordina <i>Biel Perelló</i>	13	Un Racó per descobrir Barranc de Son Fideu per <i>Joan Florit</i>
4	Editorial El camp s'està morint Es Busqueret aplaudeix Son Bosc ZEPA Es Busqueret es queixa Destrucció a Son Bosc	14	Es Busqueret se'n va de viatge Etiòpia per <i>Jaume Bonnin i Joana Carbonell</i>
5	Actualitat Canvi climàtic per <i>José L. Martínez i Joan Rita</i>	17	Publicacions Anuari ornitològic per <i>Manuel Suárez</i>
8	Naturalisme Estudiant egagròpiles per <i>Catalina Piris</i>	18	L'entrevista Lluc Mas per <i>Enric Culat</i>
10	Turisme naturalístic Centre La Gola per <i>Toni Muñoz</i>	20	Notícies del Món Golf de Mèxic per <i>Xisco Lladó</i> Més que aucells <i>Lycoperdon perlatum</i> per <i>Cati Artigues</i>
11	Identificació Corbs marins per <i>Toni Soler</i>	21	Des de l'aguait Migrants postnupcials per <i>Maties Rebassa</i>
12	Quin nom més rar! La Valona per <i>Pere J. Garcias</i> I aquí, què hi veus? per <i>Pere J. Garcias</i>	23	Quadern de camp per <i>Steve Nicoll</i>

Es Busqueret

Revista de divulgació ornitològica de les Illes Balears
Número 22 - Tardor 2010 - Publicació gratuïta.
www.esbusqueret.com - info@esbusqueret.com

Edita

GOB - Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa
Manuel Sanchis Guarner, 10 - 07004 Palma
www.gobmallorca.com - info@gobmallorca.com

Editor
Rafel Mas

Comitè editorial
Cati Artigues, Enric Culat, Cristina Fiol, Xisco Lladó, Manuel Suárez.

Revisió lingüística
Magdalena Prohens

Disseny i maquetació
Toni Muñoz

Han col·laborat a aquest número:
Miquel Àngel Ballester, Juan José Bazán, Jaume Bonnin, Joana Carbonell, Miquel Àngel Dora, Joan Florit, Pere J. Garcias, Joan Gelabert, Joan Miquel González, Bàrbara Lluïl, José Luis Martínez, Lluc Mas, Marcos Molina, Toni Muñoz, Steve Nicoll, Biel Perelló, Samuel Pinya, Catalina Piris, Maties Rebassa, Joan Rita, Pep Lluís Santiago, Toni Soler, AFONIB, Grup infantil del GOB, IBRRC, SOM.

DL: PM-1937-2004 ISSN: 1889-4275
Prohibida la reproducció no autoritzada, total o parcial, amb finalitat comercial.

Impressió
Taller Gràfic Ramón - Palma - Paper 100% reciclat.

Fotografia de portada:
Coablanca,
Oenanthe oenanthe
Autor: Pere J. Garcias

Editorial

El camp a les Balears s'està morint... o l'estan matant... els jardins de garrovers i ametllers de què disposen hotelers i touroperadors i en els quals no inverteixen ni un duro, estan amenaçats d'extinció. El preu de la garrova i l'ametlla ha caigut en picat i ha arribat a mínims irrisoris. Això és per mor de la davallada del preu del garroví, afectat per la importació de garroves i ametlles de països on el cost de producció és menor i per l'ús de substituïtius de la goma de garroví, de menor qualitat. Els pagesos han de fer front als costos de poda i exsecallada dels arbres, adobs, llaurat i collita de la producció, per després rebre un rendiment miserable amb què no rescabalen les despeses. Amb aquest panorama, la solució més immediata és el progressiu abandonament del camp. En una visió gairebé apocalíptica, els garrovers i ametllers tornaran garriga espessa i ullastrar poc divers i fàcilment susceptible als incendis, com ja es pot observar a algunes tanques menys productives o males de conrear.

No desapareixerà però, només un paisatge i uns modes de vida de la pagesia, desapareixeran o es veuran molt afectades espècies lligades a aquests ecosistemes simplificats, amb aquestes deveses a la mallorquina, moltes d'espècies que aprofiten i necessiten d'aquests biòtops simples, oberts i canviants. Estem pensant en aus com el sebel·lí, l'òliba, el mussol, el mussol real i, a l'estiu, l'enganapastors i el capsigrany...també mamífers com l'erigó, la geneta, la rata cellarda, ratapinyades...i multitud d'insectes i invertebrats que, no per ser menys visibles, són menys importants. Aquestes clapes arbrades són corredors ecològics importants que connecten zones més naturals o menys alterades, i són àrees obertes emprades per alimentar-se per diverses espècies que de nit aprofiten el resguard de pins i alzinars. Milers d'auells com gafarrons, pinsans o capferrerics surten al pla per alimentar-se de llavors, insectes i vegetals de plantes ruderals i anuals que neixen associades a cultius d'hivern. Al continent, ja s'ha documentat que les espècies mal anomenades estepàries han sofert per l'abandonament dels cultius cerealístics i la desaparició dels hàbitats simplificats que els eren favorables. El turisme és la indústria motor de la nostra economia, però sense la natura, el paisatge i l'agricultura, aquest motor queda sense combustible. Sense una política que aposti per afavorir els qui regalen paisatge i redós a les nostres espècies de flora i fauna més agrícoles, anam per mal camí. •

Es Busqueret es queixa...

... de la destrucció de Son Bosc

Els promotors del camp de golf a Son Bosc no ho entenen o no ho volen entendre. La zona no afectada pel PORN (Pla d'Ordenació de Recursos Naturals) va ser arrasada en un acte de demostració de poder i caparrudesa desmesurats. Tota una zona de conreus abandonats on s'havia establert l'hàbitat potencial per a l'orquídia de prat i on hi havia una elevada densitat d'altres espècies d'orquídies, va ser remoguda fins a eliminar-ne la terra i arribar al marès. No contents amb això, entraren amb les màquines dins de la zona amb un acord d'inici de ZEPA (Zona d'Especial Protecció per a les Aus) i hi arrasaren tota quanta herba trobaren. Les obres es paralitzaren mitjançant l'actuació d'Agents de Medi Ambient, però s'hi tornà a entrar amb màquines un altre cop. Aquesta darra vegada, la Guàrdia Civil hi ha hagut d'intervenir per aturar la destrossa. Els promotors insisteixen que se senten ultratjats i que s'han vulnerat els seus drets, ja que el projecte disposa de totes les llicències i es volen desentendre de la protecció cautelar que recau sobre la zona. Són accions premeditades, malintencionades i amb un rerefons podrit. És destrossar per destrossar, "si no puc jugar, doncs us forat la pilota", o més aviat anem a cobrar indemnitzacions per un projecte que ja no té sentit. El procés de protecció segueix el seu curs i tenim l'esperança que arribarà a bon port, però ja s'ha fet un gran mal a la zona i si arriba a refer-se'n, passaran molts d'anys fins que tornem a veure a Son Bosc les catifes d'orquídies de les quals uns pocs cobdiciosos incultes ens han privat. Esperem que el tir els surti per la culata. •

S'Albufera i Son Bosc, ara parcialment arrasat

JOAN GELABERT

Es Busqueret aplaudeix...

... que Son Bosc es vulgui declarar ZEPA

La batalla en què es decidirà el futur de Son Bosc segueix activa i cada vegada és més complexa. El 26 de febrer el Consell de Govern acordava l'inici d'un Pla d'Ordenació de Recursos Naturals (PORN) de s'Albufera que, entre altres zones, incorporava Son Bosc a l'àmbit protegit. Aquesta iniciativa fou decapitada pel Parlament que, amb els vots del PP i UM, anul·là per llei aqueix procediment i declarà que fer el camp de golf és d'interès autonòmic. Davant això, el 9 de juliol el Consell de Govern acordà l'inici de la tramitació de la zona de Son Bosc com a Zona d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA) atenent als seus valors ornitològics i, en especial, a la importància per a l'alimentació dels falcons marins (*Falco eleonorae*) abans d'iniciar la seva reproducció. Aquesta tramitació du aparellada la suspensió de les obres de construcció del camp de golf, tot i que l'empresa ho discuteix i ha intentat reprendre l'activitat dues vegades, fet que ha motivat que els Agents de Medi Ambient paralitzassin les obres. De part del Govern, Biel Vicens (conseller de Medi Ambient i Mobilitat) i Vicens Vidal (director general de Biodiversitat) estan donant la cara públicament per una iniciativa de protecció en què molts altres treballadors dels seus equips hi estan fent una feina magnífica, i que, a més del suport del GOB, compta amb adhesions tan importants com les d'IUCN, RSPB, NABU, SEO, WWF i moltes altres entitats de conservació de primer nivell. Vagi des d'aquí el nostre fort aplaudiment per la seva posició valenta i decidida a favor de la protecció de Son Bosc. •

Actualitat

Estudi sobre el canvi climàtic

Per José Luis Martínez

Un dels aspectes mediambientals que genera major interès i preocupació a les darreres dècades és, sense cap mena de dubte, la velocitat i abast en què s'estan succeint alguns fenòmens climàtics al nostre planeta. És el que es coneix com canvi climàtic.

Se sap que diversos paràmetres del règim atmosfèric varien de forma contínua i natural i provoquen canvis progressius a diverses zones de la Terra que l'afecten globalment. No obstant això, a partir de la revolució industrial del segle XVIII, l'emissió de gasos d'efecte hivernacle, la reducció dràstica de les majors àrees forestals del món com l'Amazònia i un ús incorrecte de l'energia, estan accelerant aquest procés natural de canvi del clima.

Des de fa uns anys, diverses estacions d'investigació arreu del món (la més

coneguda és, segurament, la base Amundsen-Scott al pol Sud) estudien nombrosos aspectes mediambientals i socials amb l'objectiu de conèixer les conseqüències d'aquest canvi climàtic accelerat i les di-

ferents formes en què es podria corregir. L'augment global de les temperatures està generant problemes greus de desglaç de les grans plaques, d'avanç del desert del Sàhara, provoca la pujada de la cota de

Coablanca, *Oenanthe oenanthe*

TONI MUÑOZ

Mèrlera vermella, *Monticola saxatilis*

PERE J. GARCÍAS

neu perpètua a la serralada de l'Himàlaia i variacions ràpides en els corrents oceànics. El mar Mediterrani, un dels que més ràpidament està sofrint aquests canvis, ha augmentat la seva temperatura mitjana quasi un grau en els darrers 50 anys. Tots els éssers vius s'hi veuen afectats en major o menor mesura a causa, principalment, dels canvis que sofreixen els seus hàbitats, influïts per la variació en la durada de les estacions i per la rapidesa en què se succeeixen els agents climàtics externs com les onades de calor, els vents forts o les pluges intenses i prolongades en el temps. Les aus no en són una excepció.

Des de fa uns anys, estacions d'estudi a la península Ibèrica, com les de Sierra Nevada, Picos de Europa i Ordesa y Monte Perdido, realitzen seguiments de l'estat de diverses espècies (des de bacteris fins a mamífers terrestres) com a bioindicadors del canvi climàtic en les seves àrees de treball.

Les aus lligades a l'alta muntanya es troben, potser, entre les més sensibles a l'elevació de la temperatura o a l'escurçament o allargament de les estacions a les seves zones de cria, ja que el seu cicle biològic està adaptat a una sèrie d'esdeveniments meteorològics que succeeixen de forma més o manco constant al llarg del temps. A les Illes Balears, aquest fet pot ser molt més rellevant pel fet que, segons els meteoròlegs locals, la temperatura a les nostres illes s'ha elevat 1 grau més que la mitjana del nostre entorn en els darrers 25 anys.

Dues espècies d'aus lligades a l'alta muntanya, la mèrlera vermella (*Monticola saxatilis*) i la coablanca (*Oenanthe oenanthe*), tenen poblacions en els límits superiors de la serra de Tramuntana, amb

la majoria dels individus reproductors per damunt dels 1.000 metres d'altitud, cosa que les converteix en espècies molt sensibles als canvis ràpids de les estacions dins el context de les nostres illes.

Per aquesta raó, la Direcció General de Canvi Climàtic de la Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat i el GOB han posat en marxa, el 2010, un projecte de seguiment a llarg termini d'aquestes dues espècies d'aus com a bioindicadors del canvi climàtic terrestre a l'arxipèlag.

Enguany s'han realitzat treballs de camp per localitzar els territoris de cria d'aquestes dues espècies a Mallorca, que ens han mostrat poblacions reproductores d'entre 14 i 20 parelles per a la coablanca (totes elles per damunt dels 1.100m d'altitud) i de no més de 7 a 10 parelles per a la mèrlera vermella (amb una parella per

damunt dels 850m i la resta per damunt dels 1.100m), a més d'estudiar diversos paràmetres com l'extensió dels territoris i la fenologia reproductiva. També s'ha recopilat la informació històrica sobre aquestes dues espècies publicada als anuaris ornitològics de les Balears i s'han realitzat enquestes a ornitòlegs locals. S'ha trobat que, al manco en el cas de la mèrlera vermella, algunes parelles que es reproduïen a menor altitud fa uns anys no ho han fet aquesta primavera.

Actualment, s'estan analitzant les dades aportades per les estacions per a l'estudi de la migració mitjançant l'anellament científic que, des de fa més de 15 anys, es realitza a diverses zones de les Balears amb l'objectiu de conèixer si el pas migratori primaveral està sofrint variacions. Hem de destacar que tots els estudis europeus encaminats a conèixer la influència del canvi climàtic en les poblacions d'aus assenyalen la productivitat i les migracions com les dues variables més sensibles a les modificacions de l'hàbitat derivades dels canvis al clima.

Aquest primer any d'investigació ha servit per a formar una idea clara de quina és la metodologia d'estudi més adient, a més de per aconseguir un mapa de la distribució (històrica i actual) d'aquestes espècies a Mallorca. Els propers anys es preveu elaborar un nou mapa de distribució, estudiar els paràmetres reproductors, la fenologia migratòria de la població que cria a les nostres illes, i efectuar el marcatge d'exemplars per conèixer la seva fidelitat als territoris de cria.

Esperem que, a les societats modernes, siguem capaços d'adonar-nos de la severitat del canvi climàtic que sofrim abans que aquestes dues joies de l'avifauna balear hagin desaparegut de les nostres illes. •

Coablanca, *Oenanthe oenanthe*

PERE J. GARCÍAS

El canvi climàtic i les plantes a les Illes Balears

per Joan Rita

El canvis climàtics han afectat les plantes de les nostres illes des de sempre. Recordem les restes de boscos caducifolis de les parets rocoses ombrívols de la serra de Tramuntana, relíquies d'un clima més humit i fresc; o les formacions de llorers amagades a l'interior dels torrents més pregons de la Serra. Totes són relíquies d'un clima subtropical, anterior al clima mediterrani. Les plantes són una mena de registre del que va passar temps enrere.

Una de les respostes més clares de les plantes als canvis del clima és la "migració" o la colonització de nous territoris que es tornen "climàticament aptes" i la seva desaparició d'altres llocs que es tornen "climàticament no aptes". Moltes plantes mai no podran arribar a les Illes des de territoris llunyans. I, el que és pitjor, moltes espècies no poden marxar si el clima canvia. Si aquestes espècies són endèmiques (o sigui, no viuen en altre lloc que aquí) això pot representar una sentència d'extinció. Mai no sabem quantes espècies s'han extingit a les Balears a causa dels canvis climàtics d'altres èpoques. Paradoxalment, però, les Illes també poden ser un refugi per a plantes que no resistien en altres llocs per mor de la intensitat dels forts canvis que van succeir a les glaciacions quaternàries.

Temps enrere, el bosc d'arbres caducifolis va recular i el seu lloc va ser ocupat per altres arbres d'ambients més secs, com l'alzina i els pins. Ara que la temperatura mitjana està pujant i les precipitacions s'estan reduint, li toca a l'alzinar perdre territori. Els alzinars de les zones més seques de Mallorca i els que es troben a vessants amb orientació sud de Menorca són envaïts per l'ullastrar i les altres plantes termòfiles que l'acompanyen, més resistents. Aquesta substitució no és ràpida, es produeix a poc a poc. Les alzines adultes, més vulnerables a malalties i depredadors, moren després d'alguns anys continuats d'estius molt calents i secs. Les alzines joves no aguanten el llarg estiu i no poden substituir les que moren. Els alzinars situats als llocs més òptims podran resistir, si no hi ha altres pertorbacions que els afectin. En qualsevol cas, el paisatge de Mallorca i Menorca s'està modificant i l'ullastrar s'expandeix.

Un altre dels efectes del canvi climàtic es dona amb els endemismes més exigents pel que fa a les característiques del seu hàbitat. Per exemple, amb *Naufraga balearica* i *Apium bermejoi*, dues espècies d'umbel·líferes,

Rotaboc, *Acer opalus granatense*

TONI MUÑOZ

semblants quant a la seva fisonomia i que viuen a llocs més o menys humits i ombrívols. Estan lligades a un ambient relacionat amb la humitat ambiental, floreixen al final de la primavera, fructifiquen a l'estiu i germinen les llavors a la tardor. Una combinació de primavera seca, estiu calent i tardor seca en pot fer fracassar gran part de la producció de fruits i de la supervivència de noves plàntules. Precipitacions puntuals i molt intenses afavoreixen l'erosió i la pèrdua de plantes germinades durant la tardor. Tot són problemes! Aquestes dues plantes, ja rares i amb poblacions de pocs individus, tenen una amenaça d'extinció real. Probablement, altres espècies estan patint dificultats semblants.

Algunes plantes ingressen al nostre territori portades per l'home, que les sembla als jardins o als camps de conreu, o les introdueix involuntàriament barrejades amb altres plantes o llavors. Tenim moltes espècies de plantes que, pel seu compte, no haguessin arribat a les Balears. Algunes provenen de climes àrids i calents i no es troben gens malament aquí. El canvi del clima pot estar afavorint l'expansió d'espècies com les figueres de moro (*Opuntia spp.*) i les pites (*Agave spp.*), ambdues presents en els nostres ecosistemes com un element més.

L'entrada de noves plantes potencialment invasores no només s'està produint a terra: el procés és molt més dramàtic davall de la mar i s'està accelerant coincidint amb la pujada de la temperatura del mar. Algunes espècies d'algues tropicals han entrat al mar Mediterrani i n'han ocupat les costes. A les Balears hi ha un bon grapat d'aquestes algues novvingudes i algunes d'elles estan mo-

dificant seriosament el paisatge submarí i el funcionament dels ecosistemes. A més, evidències científiques suggereixen que pujades puntuals de la temperatura estival del mar estan estressant i afectant negativament les praderies de posidònia oceànica, cosa que podria ser molt perillosa, atès el creixement lentísim d'aquesta planta marina.

El darrer dels problemes que patim en l'actualitat és l'erosió de les platges i les dunes. La pujada del nivell del mar, associada al canvi del clima, està provocant la pèrdua de l'arena de les platges. Aquesta erosió es veu amplificada pel seu ús turístic. Sistemes de neteja amb maquinària inadequada, i destrucció de la reserva d'arena a les dunes per carreteres, edificis i xibius de platja, fan que la recuperació natural sigui mol reduïda o inexistent. La conseqüència és que el mar avança i es menja les platges i les dunes. La vegetació especialitzada que viu a sobre d'aquest tipus de substrats queda desestructurada i és finalment destruïda.

Els canvis del clima s'han produït sempre, i la nostra flora ens ho mostra, però ara aquest canvi és molt més ràpid que en altres èpoques i moltes de les activitats de l'home en reforcen els efectes i els fan molt més temibles. Sembla, però, que el procés és encara massa lent com per generar l'alarma suficient i fer-nos reaccionar de forma decidida com a societat. Les plantes canviaran, n'hi haurà que desapareixen i d'altres noves que arribaran, com ha passat sempre, però el nostre món serà diferent. •

Un estudi amb egagròpiles

Les passetjades nocturnes cap a l'església d'Artà, per escoltar els cants de les òlibes i veure el seu vol nocturn, em varen dur a conèixer una família veïnada composta per una parella d'òlibes amb dos polls. Aquest descobriment em va obrir tot un món desconegut fins aleshores. Així com les escoltava a les nits, vaig poder començar a veure-les entrar i sortir del seu niu ubicat en un petit finestró de ventilació d'una casa, reformada però deshabitada, del meu carrer. Els matins vaig començar a observar uns boliquets al terra, damunt l'asfalt, i encuriosida vaig telefonar el GOB per saber si era interessant recollir aquelles bolles, anomenades egagròpiles, formades per les restes de les preses caçades la nit anterior que l'òliba no ha pogut digerir. Des de l'entitat em varen plantejar fer un petit estudi del seu contingut, així que durant un mes les vaig anar recopilant per saber la dieta de les òlibes i, de passada, conèixer un poc més sobre la microfauna del poble. Al mateix temps, la tasca em va dur a relacionar-me amb la resta de veïns del barri i em vaig trobar gent molt empipada perquè a les

nits d'estiu no podien dormir per les xitades de les òlibes. D'altres, però, estaven encantats, tant que un dels polls, ferit en caure del niu, va morir mirant la televisió en el sofà del veí mentre esperava que l'anasin a cercar. Una nit, observant-les, va venir una dona que anava a tirar els fems i em va contar que els tenia por perquè, en el seu país, es deia que eren éssers que duïen mala sort. És aquesta una superstició bastant estesa a molts llocs. Vaig aconseguir llevar-la-hi del cap i així la vaig ajudar a gaudir d'aquestes criatures.

Durant un any, he cercat la manera de fer l'anàlisi de les egagròpiles acompanyada, ja que trobava que era un poc feixuc analitzar setanta-quatre egagròpiles tota sola. Vaig trobar-ne l'oportunitat durant un taller que vaig realitzar durant l'estada a Aubarca (Parc Natural de la Península de Llevant) del grup de camp de voluntariat del GOB. L'experiència fou molt enriquidora, els joves estaven entusiasmats amb la feina i posaren molt d'interès a l'hora de fer l'anàlisi. Els resultats han estat els següents:

Vàrem analitzar 74 egagròpiles de color obscur, grisenques, molt comprimides i seques. Va ser difícil

Per Catalina Piris

desfer-les perquè estaven molt compactes. Totes les egagròpiles tenien longituds diferents: algunes eren llargueres com un ou, rodones en un extrem i punxagudes a l'altre, sense ossos que sobresortissin. Dins una mateixa egagròpila hi vam trobar restes de fins a quatre espècies diferents i, a part de molt de pèl, hi havia ossos, insectes (una mosca, un cuc, un escarabat) i, molt curiosament, cap ploma d'aucell. Això em va dur a pensar, en un primer moment, que les òlibes només menjaven el cap dels aucells, però la realitat és que les plomes es desfan més ràpidament que les altres restes i, per això, són més difícils de trobar dins una egagròpila. La majoria de cranis que anàvem trobant eren de petits mamífers, també d'aus, però en menys quantitat. De totes les egagròpiles analitzades, només una tenia restes de tendons, un poc de sang incrustada i feia mala olor. Tal vegada, aquell dia l'òliba tenia problemes digestius!.

Aquesta òliba, *Tyto alba*, va facilitar les egagròpiles

Data	Hora de recollida	Nombre d'egagròpiles	Aucell	Ratolí	Rata cellarda	Rata negra	Ratolí de bosc	Altres
1/7/2009	15:00	8		7		1		1
2/7/2009	08:00	8	3	1		5		
3/7/2009	15:00	2		1		1		
7/7/2009	15:00	2	1	1				
8/7/2009	08:00	2		1	1			
12/7/2009	08:00	3	3					
13/7/2009	15:00	3	1					2
16/7/2009	15:00	1						1
18/7/2009	15:00	9	1	3	2	1	2	
19/7/2009	15:00	8	2	1		5		
21/7/2009	15:00	1		1				
23/7/2009	15:30	4	1	7				
30/7/2009	15:30	4	1			7		
31/7/2009	08:00	9	2	4	3			
4/8/2009	08:00	8	1	1	2	2		2
5/8/2009	08:00	2	2			1		
Totals		74	18	28	8	23	2	6

Ratolí (*Mus sp.*), rata cellarda (*Ellomys quercinus*), rata negra (*Rattus rattus*), ratolí de bosc (*Apodemus sylvaticus*)

És difícil treure'n una conclusió, però puc dir que aquesta família d'òlibes que viu al centre urbà fa una gran feina dins el poble d'Artà. Els veïnats poden estar contents, ja que ajuden a controlar, i de quina manera, la població de petits mamífers. En un mes, varen caçar més de 60 rates i ratolins, només a les restes que nosaltres vàrem estudiar!

Vull agrair la col·laboració en l'estudi de l'ornitòleg Xavier Llabrés i els joves del camp de voluntariat del GOB. •

Que són les egagròpiles?

Per la seva forma d'alimentar-se, els aucells sovint s'empassen materials (plomes, pèls, escates, ossos, ungles, exoesquelets d'insectes, etc.) poc o gens digeribles. La presa sencera (o la bocinada) que s'ingereix passa ràpidament pel pe drer (estómac triturador de les aus), on s'esmicola i on se'n separen les parts digeribles de les indigeribles. Precisament per eliminar aquestes restes que no es poden digerir, es forma una bola cilíndrica que l'aucell expulsa a l'exterior per la boca, i que es denomina EGAGRÒPILA.

Les aus nocturnes no trituren tant les seves preses com les diürnes, pel que, analitzant el contingut d'aquestes bolles, podem saber fàcilment que ha menjat l'aucell en les darreres 8-12 hores. En aquests casos, les egagròpiles són una bona font d'informació, no tan sols de la dieta de cada espècie, sinó també de la microfauna que es troba als voltants.

A les illes no és difícil trobar egagròpiles d'òliba (*Tyto alba*) o de mussol banyut (*Asio otus*) baix els seus posadors habituals.

No tan sols els rapinyaires fan egagròpiles, altres aus com túrdids, aucells marins, ardeids i moltes altres també expulsen per la boca les restes no digeribles de la seva alimentació. •

MIQUEL A. BALLESTER

Turisme naturalístic

Centre d'Informació Ornitològica de la Gola, fent passes cap a l'ecoturisme

Per **Toni Muñoz**

El 24 d'agost es presentava públicament el nou Centre de Turisme Ornitològic de la Gola, al Port de Pollença. Aquesta és una fita històrica, ja que és la primera iniciativa governamental adreçada a la promoció d'aquest tipus de turisme a les illes Balears.

El centre s'ubica en una caseta de fusta situada vora la zona humida de la Gola, un espai natural periurbà que ha estat objecte d'unes obres de restauració ambiental bastant discutibles i que ara, amb aquest nou enfocament, confiam que millori en el que sigui possible. Recordem, a més, que el Port de Pollença és un lloc clau en la història de l'ornitologia a les Illes ja que, durant anys, els ornitòlegs britànics residents hi organitzaren reunions que contribuïren a la promoció de l'estudi de les nostres aus.

La instal·lació disposa de panells informatius, material imprès i personal especialitzat per tal d'informar sobre les nostres aus a tot visitant que hi estigui interessat i vulgui saber on i quan veure-les. Tot i que només se n'han fet les primeres passes, ja hi ha també un espai web provisional que es pot consultar a <http://blog.lagola.info>, i on trobareu les darreres observacions més interessants i les novetats que es generin amb relació al Centre.

L'ornitologia és un recurs turístic que des de fa molts anys és utilitzat dins les estratègies comercials de molts llocs del món. Ja sabem que als països del nord d'Europa l'afició per l'observació i estudi de les aus té molta força, fet que genera un impor-

tant mercat turístic interior i també internacional. Un estudi encarregat per la Royal Society for the Protection of Birds (RSPB) estableix que, cada any, 2,8 milions de britànics realitzen viatges per observar aus en el Regne Unit, i el nombre de viatges internacionals va en augment. La RSPB té més d'1.000.000 de socis, i la seva entitat germana a Alemanya, NABU, en té més de 450.000, xifres que donen una idea de la sensibilitat i interès que suscita l'ornitologia en els dos principals països emissors de turisme cap a les Illes Balears.

Tot i que fins ara ha estat ignorat pel Govern i també per l'empresariat turístic en general, fa molts anys que hi ha un considerable turisme ornitològic a Mallorca, en bona part allotjat a Pollença i Alcúdia. És un turisme de temporada baixa (primavera i tardor, coincidint amb els passos migratoris), d'un nivell adquisitiu mitjà-alt (ja sabeu quin és el preu dels binocles de gamma alta que solen dur penjats al coll) i sobretot extremadament respectuós amb el nostre patrimoni natural: aquests turistes no necessiten que canviem Mallorca per fer-los-la atractiva, i no fa falta arrasar espais naturals i rurals per fer camps de golf ni parcs temàtics, ni destruir el

litoral per ampliar ports esportius. A més a més, aquests visitants contribueixen a revalorar econòmicament els nostres espais naturals i la nostra biodiversitat. Aquest és, per tant, un segment turístic que ens sembla que s'ha de potenciar de forma imprescindible i urgent.

Les illes Balears poden convertir-se en una destinació important per al turisme ornitològic: hi són presents espècies úniques (busqueret coallarg *Sylvia balearica*, virot petit *Puffinus mauretanicus*), i d'altres generalment molt atractives per als ornitòlegs nòrdics (àguila calçada *Hieraaetus pennatus*, miloca *Neophron percnopterus*, àguila peixatera *Pandion haliaetus*, voltor negre *Aegypius monachus*, voltor lleonat *Gyps fulvus*, puput *Upupa epops*, abellerol *Merops apiaster*, agró roig *Ardea purpurea*,...), hi ha una xarxa millorable però ja important d'espais naturals preparats per atendre turisme ornitològic, una oferta hotelera abundant i de bona qualitat, una oferta complementària diversificada i suficient, gran facilitat en les comunicacions aèries amb el continent, etc.

Altres comunitat autònomes (Extremadura, Catalunya i Andalusia, per citar-ne algunes) ja fa anys que tenen estratègies de promoció del turisme ornitològic i naturalístic en general, amb una acceptació que creix any rere any. Ja és hora que nosaltres, que durant dècades ens hem cregut "els reis del mambo" en això del negoci turístic, pugem de veritat al tren de l'ecoturisme. A més, potser només així alguns sectors econòmics arribaran a veure finalment la conveniència de protegir la nostra biodiversitat i desistir de seguir arrasant espais naturals. •

Identificació

Corbs marins

Per **Toni Soler**

Fotografies de Maties Rebassa i Toni Muñoz

El fet que a les Balears només es trobin presents dues espècies de la família *Phalacrocoracidae* i que tinguin una mida diferent i ocupin hàbitats diferenciats, ens en facilitarà el reconeixement dels membres. Per identificar-los, també podem tenir en compte que, aquí, el corb marí gros és un ocell principalment hivernant i que el corb marí és sedentari i l'únic dels dos que hi nidifica.

Corb marí gros (*Phalacrocorax carbo*). Com indica el seu nom, és el més gros dels representants d'aquesta família (77-94 cm). És gran, amb el coll llarg i les potes curtes i un característic plomatge negre amb iridescències verdes i bronzes. Els adults, a l'època nupcial presenten una taca blanca a la gola i una als flancs. A més de la nominal, a Balears podem observar la subespècie *sinensis*, en la qual els adults presenten el cap blanc. Els immadurs són bruns i els joves tenen la regió ventral blanquinosa i potes sempre obscures. En vol, duen el coll estirat i les potes no sobresurten per darrere de la coa. Es diferencia del corb marí per la mida, el clotell més angulós, el coll i bec més gruixats i la zona nua de la base del bec. A les Illes Balears el podem trobar especialment a les albuferes, salobrats i embassaments, tot i que se'l veu també dins els ports. Se'l pot observar volant a gran altura i sobre terra.

Corb marí (*Phalacrocorax aristotelis*). Més petit que el corb marí gros (68-78 cm), és negre amb iridescències verdes. En general és més estilitzat. Se'l diferencia pel bec més prim, el cap arrodonit però amb una petita prominència cap al front que, en l'època de cria esdevé un vertader plomall. En plomatge nupcial presenta les commissures grogues i plomall enlairat a la regió davantera del pili. Al mediterrani s'hi troba la subespècie *desmarestii*, que es pot diferenciar en els joves i primer any per tenir el pit, des de la gola fins a sota la coa, de color blanquinós. Les potes són rosades en els joves i obscures en els adults. En vol, du el coll també estirat, amb aleteig ràpid. El trobarem habitualment a les costes rocoses de litoral, a ports i badies. Vola normalment a baixa altura i mai s'endinsa dins terra.

Quin nom més rar!

La valona, *Tringa glareola*

El nom genèric és comú a moltes espècies de camallargs i prové del grec Tryggas (també pronunciat Tryngas), variant del mot Pygargos que era el nom que Aristòtil donava a una au imprecisa "que es trobava prop de l'aigua i era de la mida d'un tord". Com es pot veure, és una descripció que s'ajusta a un parell de cents d'espècies d'aus que freqüenten la mediterrània oriental. Etimològicament, pygargos vol dir de natges blanques, en referència al carpó blanc de moltes espècies de limícoles. Com ja haureu deduït, també és el nom en espanyol de les àguiles marines del gènere *Haliaeetus* anomenades pigargos. *Glareola* ve directament del llatí glareā, grava, i és on, suposadament, viu l'au. Entre els noms vulgars en diferents idiomes hi ha un fet que crida l'atenció i és la referència al bosc. És una de les espècies de limícoles

que cria als boscos boreals prop de rierols i petites basses vorejades de vegetació densa. De vegades, cria als arbres a nius vells de tords o d'altres espècies. En anglès, l'anomenen Wood sandpiper (flautista del bosc), en italià Piro piro boscherecchio (camallarg boscà), en francès Chevalier sylvain (cavaller selvàtic) i en neerlandès Bosruiter (camallarg boscà). En altres idiomes, els noms fan referència a la semblança amb la becassineta (*Tringa ochropus*) i l'anomenen bastard de la mateixa manera que es fa amb el rossinyol (*Luscinia megarhynchos*) i el rossinyol bord (o bastard) (*Cettia cetti*). Així, en castellà és Andarriños bastardo, en gallec Bilurico bastardo i en portuguès Maçarico-bastardo. En basc, el nom Kuliska pikartia deriva de pikart, la mongeta pintada, el dibuix de la qual és semblant al favat del plomatge de l'au. El

Per **Pere J. Garcias**

nom en català no està prou documentat o, si més no, no n'he pogut trobar referències de l'origen. Potser fa menció del lloc d'on es pensa que vénen, Valònia, la regió francòfona de Bèlgica, però és una simple suposició. Per ventura el filòleg que posà nom a l'au tenia informació privilegiada de qualque anellador! •

PERE J. GARCÍAS

I aquí, què hi veus?

Què ens diuen els detalls de la imatge sobre aquest aucell?

Per **Pere J. Garcias**

1 El bec molt curt i la boca molt ampla ens indica que és un menjador d'insectes en vol com les oroneilles i les falzies.

2 L'ull molt gros és una adaptació de l'au als nivells baixos d'il·luminació, com correspon amb els seus costum crepusculars. De fet, quan és més actiu és just després de pondre's el sol i a trenc d'alba.

3 La coloració general del seu cos és molt críptica, i quan està posat a terra o en una branca d'un arbre passa desapercebut i es confon amb la fullaraca i l'escorça. Aquesta discreció se complementa amb la immobilitat de l'exemplar.

4 La coa llarga és una adaptació al seu estil de vida. Per caçar, vola entre els arbres encalçant grans insectes nocturns. Per això, requereix una bona maniobrabilitat: aquesta coa li permet fer girs amb molt poc espai.

6 El collar blanc és el dibuix característic en aquest grup d'aus. Les diferències en l'extensió del blanc i petits matisos en el color són característiques individuals que no tenen valor per determinar ni l'edat ni el sexe de l'au.

5 Les potes curtes li impedeixen posar-se en una branca com un aucell i sovint s'atura a terra. Quan ho fa en una branca, la tria gruixuda i hi adopta una postura longitudinal i no transversal. De fet, l'enganapastors (*Caprimulgus europaeus*) és una espècie de nidificació terrestre i pon els ous directament en terra sense fer niu.

Un racó per descobrir

El barranc de Son Fideu

Text i fotos, **Joan Florit Sans** - Societat Ornitològica de Menorca

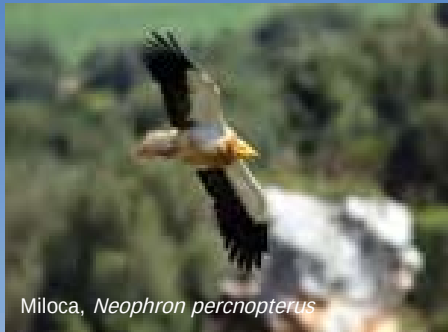
El barranc de Son Fideu és un paratge impressionant situat al terme de Ferreries. Per arribar-hi, abans haurem de passar per Son Mercer de Baix, on es troba un dels nombrosos poblats talaiòtics de Menorca. Aquest poblat és just damunt del penyal i això dona una vista panoràmica realment espectacular de tot el barranc.

De grans parets de pedra calcària com tots el de la costa sud, el barranc alberga nombroses coves on s'han trobat restes arqueològiques. La millor època per visitar-lo és durant la primavera, quan el cirerers i altres arbres de fruita, que se semblen a la part baixa, estan en flor. És tot un espectacle! Si

l'excursió es fa durant l'estiu, al final del camí podrem gaudir de la platja de Trebalúger, una platja verge de gran bellesa.

També hi podem trobar l'om (*Ulmus sp*) i la murta (*Myrtus communis*) més grossos de l'illa, a més d'una gran varietat de flora amb endemismes com l'única orquídia endèmica de Balears, l'*Ophrys balearica*.

Quant als ocells, el premi se l'emporta la miloca o aufrany (*Neophron percnopterus*), que ha fet d'aquests barrancs (barranc de Son Fideu, barranc de Son Fonoll, barranc d'Algendar...) el seu lloc de cria. Menorca té una colònia sedentària d'aquest rapinyaire, que a altres llocs es comporta com a migrant, amb unes 50 parelles reproductores, de costums gregaris i que s'arreglen per dormir a les coves, forats i parets dels barrancs. Aquesta població és objecte d'estudi per mitjà de l'anellament i seguiment d'alguns exemplars i la col·locació de radiotransmissors, de la mateixa manera que es fa des de fa uns anys amb espècies com el milà reial (*Milvus milvus*) i, darrerament, en estudis amb els corbs (*Corvus corax*). Falcons (*Falco peregrinus*), xorics (*Falco tinnunculus*), soters (*Hieraaetus pennatus*) i la mèrlera blava ó pàssera (*Monticola solitarius*), són altres dels inquilins d'aquest barranc. •

Miloca, *Neophron percnopterus*

La Societat Ornitològica Menorquina organitza i prepara excursions ornitològiques per visitar i gaudir de les riqueses faunístiques i culturals d'alguns llocs de Menorca. A totes les sortides ens acompanya algun guia expert que ens explica les característiques i un poc d'història del lloc que visitam. Si vols apuntar-te a les sortides, posa't en contacte amb nosaltres: www.menorcasom.org

Pàssera, *Monticola solitarius*

Es Busqueret se'n va de viatge

Etiòpia

Per Jaume Bonnín i Joana Carbonell

Probablement Etiòpia sigui dels països més curiosos del món, peculiar tant en la seva història com en la seva geografia i fauna

Etiòpia, que de grandària és el doble d'Espanya, se situa a la zona oriental subsahariana. Gran part del país és un impressionant altiplà amb altures d'entre els 1.800 i els 3.000 metres. El Ras Dashen, amb 4.620 metres, és la muntanya més alta. Té rius com el Nil blau i llacs, el més extens dels quals és el Tana, de 3.600 km². Per altra banda, la gran falla de Rift travessa diagonalment el país i crea al nord-est la depressió de Danakil, que és el lloc més fons del món (més de 100 m per sota del nivell de la mar i temperatures de 50°C). Això contrasta, al sud-oest, amb una vall amb molts llacs plens de vida i extenses planes de acàcies. Les terres baixes que voregen l'altiplà i fan frontera amb Sudan i Somàlia són desèrtiques i les intermèdies són plujoses i és on es desenvolupa la major part de l'activitat agrícola.

Ens sobrevolen els trencalossos (*Gypaetus barbatus*), mentre meravellats observem com una família de babuïns gelada (*Theropithecus gelada*) mengen arrels i es desparasiten uns als altres, ignorant-nos d'una forma gens ofensiva que ens permet estar a uns metres d'ells. Una àguila rapaç (*Aquila rapax*) ens vigila dalt d'una penya. Ja fa uns dies que caminam per les muntanyes de Simien, un dels parcs nacionals més importants d'Etiòpia i els gelada que observem a diari per aquesta serralada formen part del 30% de la fau-

na que és endèmica del país. L'avifauna etiop inclou 924 espècies, de les quals 23 són endèmiques i 3 rares o accidentals. La gran abundància d'endemismes es deu a la seva singularitat geogràfica.

El 22 de gener aterrem a Addis Abeba, capital d'Etiòpia, situada a 2.500 metres d'altura, i ens prepararem per recórrer una part del país durant 30 dies usant transports locals. El seu ritme és l'ideal per conèixer pausadament la regió i la seva gent, tot i que, de vegades, es

fa dur per als occidentals ben acostumats com nosaltres.

Etiòpia és un dels "estat-nació" més antics del món. Segons la seves llegendes, es remunta al temps de la reina de Saba i mai no ha estat colonitzat (malauradament, els italians ho varen intentar). La seva geografia ha influït a crear un estat aïllat del món amb moltes peculiaritats. L'amhàric és la llengua oficial i és l'única llengua africana que té escriptura pròpia. La meitat del país és cristià ortodox, l'al-

tre musulmà i una petita part animista (les tribus del sud). Es menja principalment, i quasi únicament, injera, una espècie de crep que es prepara fermentant el gra molt de Tef, un cereal que només creix a l'altiplà, i que s'acompanya de verdures, llegums i de vegades carn de xai, tot ben especiat i coent (més que a sa Pobla). Es prepara un cafè deliciós, també originari d'Etiòpia i es consumeix una droga anomenada Qat, que s'obté de les fulles d'un arbust originari del país, i que també es pren al lemen. De fet, l'exportació a aquest país veï del Qat i del cafè arreu del món són la principal font econòmica del país. El turisme també s'està convertint en una activitat econòmica important i en destaca l'ornitològic, que va en augment.

A les cinc del matí, un tel de boira cobria part del llac Tana, mentre el vell vaixell es carregava de gent, costals i qualche animal per a la travessia de dos dies que, des de Bahar-dar, ens conduiria

fins a Gorgora passant i fent eternes (i delicioses) aturades a diferents poblats de la ribera i a les petites illes que esquitxen el llac. El dia clarejava i els arbres de la ribera es movien per l'abundància d'ocells, com els escandalosos turacs de ventre blanc (*Corythaixoides leucogaster*), una de les cinc espècies de turacs que hi ha al país,

o els coli estriats (*Colius striatus*), que en anglès s'anomenen mousebird, ocell ratolí, pel seu aspecte i comportament. Els calaus de galtes argentades (*Bycanistes brevis*) es movien nerviosos de branca en branca, on es podien veure també àguiles marines africanes (*Haliaetus vocifer*). A la vegada, pel terra, diverses espècies d'estornells africans feien enrenou i nerviosos xàtxeros africans (*Motacilla aguimp*) agitaven la coa sobre les canoes amarrades. De cop, i per un instant, vérem les orelles i el caparró d'un hipopòtam. Dies passats havíem estat caminat per la zona i havíem visitat unes cascades al Nil blau que es formen poc després de la desembocadura del Tana. Aquestes cascades s'han vist reduïdes a un broll, ja que l'aigua es desvia cap unes turbines generadores d'electricitat (un bé escàs a gran part del país). No cal dir que qualsevol passeig (o fins i tot asseure's en una pedra) per aquestes regions sempre és una experiència per als qui ens agraden les aus, ja que constantment hi ha sorpreses, sempre es veuen ocells nous o molt interessants. En aquest cas, vérem un tipus de barbut *Lybius bidentatus*, entre d'altres espècies, ja que si ho posàssim tot, en resultaria un article molt i molt llarg.

En un llac d'un altiplà africà la llum és preciosa. Mentre navegàvem i després d'haver conegut quasi tothom del vaixell (pescadors, monjos i monges dels petits monestirs, pagesos... la gent que viu a diverses parts de la costa i illes del llac) ens delectàrem amb la vida contemplativa a bord: vérem oronelles com l'abissínia (*Hirundo abyssinica*) i l'etiòpica (*Hirundo aethiopica*), oques pigmees (*Nettapus auritus*), el fumarell alablanc, que és molt abundant (*Chlidonias leucopterus*), ibis hadada (*Bostrychia hagedash*) i ibis sagrats (*Threskiornis aethiopicus*)... El punt d'arribada és el petit poble de Gorgora, lloc de vegetació tropical i destinació recomanada per veure aus, i ens vàrem meravellar amb diferents tipus de nectarívors,

oriols, teixidors, estornells africans...

Després de passar per Gonder, capital del país del segle XVII fins al IX i on les runes dels palaus imperials han estat declarades patrimoni de la humanitat per la UNESCO, ens equipàrem i ens dirigírem a un dels llocs estrella del viatge, i tornam així a l'inici de l'article: el Parc Nacional de les Muntanyes de Simien (també patrimoni de la humanitat). Juntament amb el Parc de Bale, és on millor es conserva

El turisme també s'està convertint en una activitat econòmica important, i destaca el de tipus ornitològic

el característic hàbitat afroalpí. Els penyals escarpats, els babuins gelada i un endemisme vegetal tan vistós com és la lobèlia gegant (*Lobelia rinchopetalum*), formen la imatge típica i més famosa de la naturalesa etiop. Característic de la regió és el llop etiop (*Canis simensis*), una de les espècies de cànids més rares i amenaçades del planeta, amb una població que no arriba a 550 individus i que es troba dispersa per diverses àrees aïllades. No tenguérem la sort de veure aquest animal tan esquiú. El que si gaudírem de veure és el l'ibex d'Etiòpia (*Capra walie*), també endèmic

i que de vegades pastura conjuntament amb els gelada (que curiosament és tracta d'una espècie principalment herbívora) i així es beneficien de més ulls pendents dels depredadors com els llops. Quant a avifauna, hem de destacar els voltors ore-

lluts (*Aegypius tracheliotus*), nombrosos trencalossos, la juia endèmica (*Vanellus melanocephalus*), el xàtxero de muntanya (*Motacilla clara*), un tipus d'estornell endèmic (*Onychognathus albirostris*) que s'associa amb la lobèlia gegant, la coablanca de Botta (*Oenanthe bottae*) i un menjamosques (*Cercomela sordida*) típics d'alta muntanya, els endèmics corbs de bec gros etiops (*Corvus crassirostris*) i els canaris de cap negre (*Serinus nigriceps*), entre d'altres.

Després de tornar a passar per Addis Abeba, ciutat poc agraciada però on als parcs es poden veure ocells com el colom etiop (*Columba albitorques*) i els preciosos nectarívors -com colibrís africans- (*Nectarina pulchella*), ens dirigírem al Parc Nacional de Bale. Les seves muntanyes i altiplans són un dels millors punts on es pot dirigir un naturalista atès els nombrosos endemismes animals i vegetals que s'hi troben. Llàstima que, després de dues jornades fatigoses per arribar al parc, varem haver de renunciar-hi per un problema de salut. Així i tot, a una vorera de la pista (poques carreteres estan asfaltades) ens

aparegué un magnífic exemplar de niala de muntanya (*Tragelaphus buxtoni*), anti-lop endèmic de Bale i un dels seus símbols nacionals.

Visitàrem també algun llac de la vall del Rift, lloc també exquisit per als ornitòlegs. Vérem el loro abissini (*Agapornis taranta*) i travessàrem zones mig desèrtiques i volcàniques de l'est per arribar a la ciutat d'arquitectura àrab d'Harar. Allà les hienes venen a menjar de mans dels homes fora de les murades, construïdes per evitar que hi entrin i s'empassin qualche infant o gatet. En aquest lloc passàrem els darrers dies en aquest meravellós, encantador i acollidor país. •

Publicacions

Anuari Ornitològic de les Balears 2009

Per Manuel Suárez

Fidel a la seva cita anual, el 29 de juliol es va presentar l'Anuari Ornitològic de les Balears. Aquest n'és ja el volum 24, a les portes, l'any que ve, del 25è aniversari de la revista científica del GOB.

L'estructura tradicional de l'Anuari s'ha mantingut amb la presència de sis articles i dues notes breus, a més de les seccions habituals com l'informe de l'homologació de rareses ornitològiques a Balears, els registres ornitològics que, com cada any, ocupen una part principal de la revista, el resum de les activitats ornitològiques durant 2009 i les ressenyes bibliogràfiques, a més de tres annexos amb un resum meteorològic, l'estatus de l'avifauna balear i la llista de rareses.

Com a novetat, s'incorpora un índex de gèneres, espècies, subespècies i noms comuns que facilita molt la recerca d'informació dins la revista. Els articles són molt variats, començant amb un cens de la població d'àguila calçada (*Hieraaetus pennatus*) a Mallorca; el segueix un arti-

cle sobre índexs d'abundància i tendències poblacionals d'ocells comuns a Menorca, obtinguts amb les dades del programa SOCME; hi trobam un tercer article sobre els efectes de 10 anys de protecció de la Reserva Natural de s'Albufereta i les conseqüències de la gestió sobre la població d'aus aquàtiques i un altre peça sobre l'avifauna de ses Fontanelles, a la Badia de Palma. També hi ha un article interessant amb dades sobre la biologia reproductiva del ferrerico blau (*Cyanistes caeruleus*) i, finalment, es detalla el seguiment via satèl·lit de la migració d'un exemplar suec d'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*) hivernant a Mallorca. Les notes breus tracten del control d'aus invasores i els resultats del tradicional recompte d'aus aquàtiques d'enguany a Balears.

La revista, editada pel GOB, té un editor, un comitè editorial i un comitè assessor que vetllen per a la correcta realització i el control dels continguts i que manté la publicació en el nivell alt que l'ha fet mereixedora de reconeixements als dar-

ters anys. A més d'aquest grup executiu, han participat en la realització de la revista més de 150 persones i 6 organitzacions. Il·lustra la portada un magnífic exemplar d'àguila calçada en fase fosca fotografiat per Sebastià Torrens a Mortitx. •

Lluc Mas

Per Enric Culat
eculat@balearsfaciencia.com

“Veig música en el cel i un estel en cada ocell”

En Lluc Mas té tres grans “passions”: l'astronomia, la natura i la música, que en aquesta entrevista hem ordenat d'aquesta forma, tot i que les tres atrauen en igual proporció el seu interès, ja que sempre l'han acompanyat. “Probablement d'abans i tot”, segons puntualitza amb no poca ironia aquest astrònom, naturalista i músic.

EB - Sabem que els coneixements i les activitats relacionades amb l'astronomia, l'ornitologia i la música solen atreure el teu interès. Són aficions o representen alguna cosa més?

LM - Per a mi es tracta de passions. No es tracta, en absolut, de simples activitats de lleure o per a passar el temps. D'una manera o l'altra m'han acompanyat sempre, almenys fins on puc recordar. Probablement d'abans i tot...

EB - A Mallorca, els seguidors de l'ornitologia creixen en igual proporció que els seguidors de l'astronomia?

LM - No tenc dades per a fer-ne una valoració tan precisa. Però el cert és que, en ambdues ciències, hi ha cada cop més gent interessada. Un altra cosa que caldria tenir en compte és fins a quin punt aquest interès arriba a provocar-ne una certa militància, ni que sigui a partir de la presa de consciència de la importància de les accions individuals.

EB - Anem per parts i comencem per l'astronomia, si et sembla. Què hi veus a les estrelles que no puguis trobar a la Terra?

LM - Aquesta pregunta, segons el meu punt de vista, posa en evidència un error massa comú i que mostra la poca consciència que es té d'una realitat inqüestionable, però que se sol ignorar o fins i tot evitar: la Terra és part de l'univers... i, per cert, una part molt petita (això va pels qui encara no ho tenen clar). Cal fixar-se que he dit consciència, però no que s'ignori aquest fet o que, fins i tot, se'n tengui molta d'informació, que no implica, en absolut, una actitud conseqüent.

EB - Per a tu, quin percentatge de l'astronomia és ciència i quin és cultura popular?

LM - Evidentment, l'astronomia és 100% ciència. Un altra cosa és quan parlem del coneixement del cel que tenien els nostres avis, sense anar més enfora. Precisament una de les àrees en què estic treballant és en la relació entre l'astronomia i la cultura popular. És a dir, ensenyar astronomia a partir de dites, refranys, cançons o creences, contribuint a recuperar-les, mostrant el que hi ha de cert (o no) i perquè.

EB - L'origen de l'univers l'entendrem millor mirant pel telescopi, amb les noves teories de Stephen Hawking o gràcies a l'accelerador de partícules europeu?

LM - Són dits de la mateixa mà.

EB - Com són les constel·lacions del nostre cel, ara a la tardor?

LM - A la primera part de la nit, podem veure el triangle d'estiu, format pels estels més brillants de tres constel·lacions, dues de les quals representen ocells: Aquila i Cygnus, bastant altes cap a ponent, mentre que pel llevant ja van apareixent les constel·lacions típiques de la tardor, encapçalades per Pegasus, amb el seu característic quadrat que dona forma a les ales.

EB - Per què hi ha tantes constel·lacions amb forma d'aus?

LM - En el cas de les constel·lacions visibles des de les nostres latituds, les aus corresponen a figures que representen animals mitològics, mentre que, en les que es poden observar a latituds més meridionals, hi trobam constel·lacions més modernes relacionades amb aus exòtiques com Pavo, Grus o Tucana, creades a partir de les grans exploracions geogràfiques dels segles XVI al XVIII.

EB - Ja que hi som posats, ara parlarem d'ocells. Quan i per què et vares endinsar en el món de l'ornitologia?

LM - No és més que una conseqüència del meu interès i passió per la natura i això, com ja he dit abans, ja em ve de molt enrere. El perquè no t'ho sé dir.

PER LLUIS SANTIAGO

EB - Fas sortides ornitològiques? Quines són les espècies que més t'atrauen?

LM - Malauradament, per obligacions familiars, no puc fer-ne tantes com voldria. De fet, tot i que temporalment, he hagut de deixar de participar en el programa de seguiment d'aus comunes (SAC) i l'atles d'ocells hivernants.

EB - Podríem dir que tu t'has fet gran al GOB, com els ha passat a d'altres. Enyores alguna cosa d'aquell grup ecologista que vares conèixer quan eres menor d'edat?

LM - Bàsicament, les expectatives de futur: tenc molts de projectes i il·lusió, probablement com tots ells, però cada cop menys temps per dur-los a terme. Això fa molta de via. Carpe diem!

EB - Quina és la teva relació actual amb el GOB?

LM - La que és fruit de sentir-me un poquet pare (o al menys padrí) de la criatura, com els que formàvem aquell grupet al qual te referies en la pregunta anterior. Amb l'orgull d'haver-lo tengut en braços acabat de néixer i, encara més, de veure com ben aviat prenien el vol.

EB - Ens consta que teva estimació per la natura va més enllà de l'ornitologia. Voldríem idè la teva opinió sobre la conscienciació mediambiental que creus que tenen els joves d'avui i, en particular, els de les nostres illes.

LM - L'èxit de les seccions infantils i juvenils del GOB i les corresponents Illes-

tes d'espera ja diuen molt. Entre d'altres coses, que cal seguir fent-hi feina i dotar-les dels mitjans i recursos econòmics necessaris (això va per les institucions) que d'humans ja n'hi ha, i de bons.

EB - Ens queda parlar del tercer gran tema: la música. Quin tipus de música t'interessa i per què?

LM - Això sí que és una pregunta que no sé si podré contestar amb poques paraules. Per començar, hauríem de parlar de músiques. Estic en tres grups: Polissònia (medieval i del Renaixement), Grallàsac (medieval i tradicional de Mallorca) i Talamh (irlandesa i celta), també amb amics bascos, gaita en el Centro Gallego... Potser el millor és que vingueu a algun dels nostres concerts.

EB - Ara, i per acabar, podries tractar de trobar un nexe comú en tot el que hem estat xerrant. Hi veus cap fil conductor en les teves “passions”: l'astronomia, la natura i la música?

LM - Probablement en Lluc... Bé, no ho sé, no m'ho he plantejat mai... O sí?... Veig música en el cel i un estel en cada ocell.

EB - Com a bon divulgador de la cultura popular que ets, ens podries dir algun refrany relacionat amb l'època de l'any en què estem o que vulguis dedicar als lectors del Busqueret?

LM - De llunes, la del gener, i la de l'octubre també. ... Si feis bona, en ser grans vos contaré el perquè. •

BÀRBARA LLULL

Notícies del món

Desastre ecològic al Golf de Mèxic

Per **Xisco Lladó**

El passat 20 d'abril l'explosió i enfonsament de la plataforma petrolífera Deepwater Horizon, propietat de la multinacional BP, va provocar diversos morts, ferits i la que s'ha convertit en la major tragèdia ecològica del Golf de Mèxic. Mentre la companyia petrolera ha posat en marxa campanyes publicitàries per minimitzar la seva mala imatge davant l'opinió pública i ha donat per finalitzades les tasques de retirada de cru, entitats com Greenpeace, Oceana, o el govern dels Estats Units han

començat a publicar els resultats dels estudis que han realitzat des de l'accident, els quals mostren que les conseqüències del vessament són majors del que s'havia anunciat inicialment.

L'arribada de petroli als manglars de la desembocadura del riu Mississipí, una zona d'una biodiversitat importantíssima, disparà les alarmes pel que podria succeir si el vessament arribava a la costa de forma important, com finalment va passar. Gran quantitat d'animals marins es van veure afectats pel vessament i se'ls trobà morts o coberts de petroli. Els resultats dels estudis insinuen, a més, que la mortalitat podria haver augmentat perquè BP hauria usat, sense autorització, dispersants massa agressius per controlar els hidrocarburs. Els experts, però, coincideixen que el gran mal és davall l'aigua, motiu pel qual s'han començat a fer immersions per conèixer com està afectant el petroli acumulat al fons o en suspensió a la vida submarina.

Poc després de l'explosió, milers d'ornitòlegs dels Estats Units van coordinar una xarxa d'observació i alerta repartida per la costa per reportar totes les observacions i actuar en cas d'arribada d'aus afectades. Les dades oficials indiquen que, fins ara, s'han recuperat més de 8.000 exemplars coberts de petroli, 2.000 dels quals eren vius i s'han sotmès a un procés de neteja que, en alguns casos, n'ha fet possible el seu retorn al medi. Es creu, però, que aquesta xifra és només una petita part de les aus realment afectades. Les espècies recuperades amb major freqüència són la gavina capnegre americana (*Leucophaeus atricilla*), el pelicà bru (*Pelecanus occidentalis*) i el mascarell (*Morus bassanus*).

Hi ha ara la preocupació afegida de com afectarà als aucells en migració postnupcial cap al sud el fet de trobar les seves zones d'aturada d'alimentació (*stopover*), com són manglars i llacunes litorals, afectades o cobertes pel vessament. És clar que el problema no ha acabat i se n'hauran de seguir estudiant les conseqüències. •

Més que aucells

Lycoperdon perlatum

Ja tenim aquí la tardor: aire fresc, cel encapotat, ambient humit, les pluges ... i els bolets!!! És, doncs, bona època per parlar d'un bolet ben curiós: la bufa del dimoni, pet de monja, pets de moro, bufa de bou, fumoses..., o simplement bufes. Són noms populars que fan clara al·lusió al "fumet" que expulsa quan arriba a la maduresa.

El *Lycoperdon perlatum* és un d'aquests fongs anomenat "bufa". No té l'aspecte del típic bolet que tots coneixem, ja que creix lleugerament en forma cilíndrica fins adoptar un aspecte esfèric, globós, d'uns 5 cm de diàmetre. Quan és jove és de color blanc cremós i pareix estar cobert d'unes petites espines còniques que, a mesura que l'exemplar madura, cauen deixant unes petites marques. El podem trobar tant a alzinars com a pinars i, encara que es pot menjar quan és jove, no és apreciat a la nostra cuina.

Amb el pas del temps, la "bufa" es torna de color fosc, marronós. La "pell" que l'envolta es deshidrata i adopta una

textura semblant al paper, però que manté encara certa elasticitat. En aquest punt, i al més mínim cop, el globus deixa anar una lleugera polsina. Són les espores, que surten expulsades a través d'una petita obertura situada a la part superior, que s'obri quan madura i permet la dispersió.

A la natura, una sola gota d'aigua de pluja que li caigui a sobre, farà vibrar el sac madur i esfèric i les espores sorti-

ran de forma molt vistosa. Vosaltres podeu causar el mateix efecte si pegau petits cops amb el dit al bolet. El podreu veure, així, "bufar". •

Per **Cati Artigues**

Des de l'aguait - Joc d'identificació

Fotografia 1 - Nivell de dificultat: mitjà-alt

La meua resposta és:

Fotografia 2 - Nivell de dificultat: alt

La meua resposta és:

Fotografia 3 - Nivell de dificultat: alt

La meua resposta és:

Fotografia 4 - Nivell de dificultat: baix

La meua resposta és:

FOTOS: MATIES REBASSA

Migrants postnupcials

Per **Maties Rebassa**
matiesrb@yahoo.es

Amb aquest nou joc d'identificació, dedicat a les aus observables a la tardor, acabam un cicle anual que va començar l'hivern passat.

Els mesos de tardor són, amb seguretat, els que posen més a prova els nostres reflexos i coneixements. No només passen per les nostres illes quantitats ingents d'aus de moltes espècies diferents que es

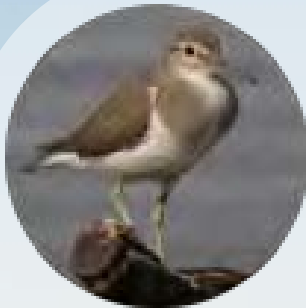
troben en plena migració postreproductora o postjuvenil, sinó que, a més, moltes d'aquestes aus mostren plomatges discrets, apagats i, en certa mesura, críptics, ben allunyats dels colors cridaners i llampanants que llueixen als mesos primaverals.

La identificació de totes aquestes aus és, idò, més que mai, un repte apassionant. Aquí us en mostrem 4 exemples diferents.

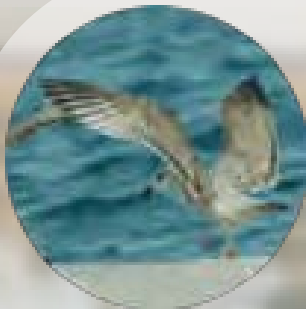
En aquesta ocasió, s'han escollit intencionadament aus de certa dificultat d'identificació (amb una excepció), i és que hem d'entrenar al màxim els nostres sentits i la nostra perícia en aquest període de l'any.

Pots consultar les respostes correctes si gires aquesta pàgina. Però abans prova-ho amb una guia!

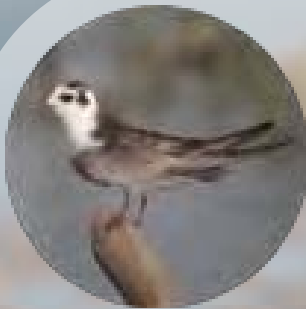
Quantes de les espècies que apareixen a les fotografies de la pàgina anterior creus que has endevinat? Aquí et donam les respostes correctes i t'explicam perquè no podien ser altres espècies semblants.

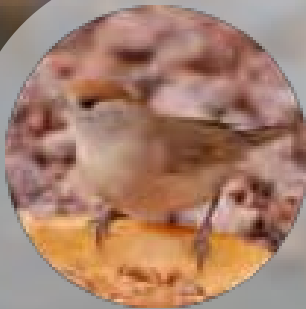
Fotografia 1
Començam el joc amb una au limícola. Les limícoles són unes aus d'identificació sovint complexa, a les quals hem d'aprendre a perdre la por de mica en mica, si volem gaudir de veres amb la seva observació i identificació. L'exemplar de la foto es troba damunt una branca (costum d'aquesta au i unes poques espècies més), presenta unes cames relativament curtes de color verdós i un bec lleugerament corbat cap a baix, parts superiors marrons i parts inferiors blanques. Aquests detalls n'eliminen totes les espècies menys 3 de molt semblants: la valona (*Tringa glareola*), la becassineta (*Tringa ochropus*) i la xivitona (*Actitis hypoleucos*). La llargària relativa de les tibies, el bec i les ales, i la coloració de parts superiors i pit ens serviran per destriar l'espècie correcta d'entre aquestes tres. A l'au de la foto, les ales plegades no arriben a la punta de la coa. Les taquetes color crema de les ales no es repeteixen al dors i mostra una "cunya" blanca ben aparent entre el pit marró i les ales. Aquests detalls, juntament amb un bec relativament curts, són propis de la xivitona, en aquest cas una au juvenil.

Fotografia 2
I seguim amb un altre grup d'aus d'identificació complicada, el de les gavines. Ja hem avisat que aquesta vegada el joc seria ben difícil! La coloració d'aquesta gavina, completament fada, i les potes de color carn, ja ens indiquen que ens trobam davant una au juvenil que pertany a alguna de les espècies de mida gran (*Larus michahellis*- *L. fuscus*- *L. argentatus*- *L. cachinnans*- *L. marinus*), però quina? Si ens fixam bé en la foto i en els detalls que ensenya aquest exemplar, anotarem un bec no excessivament robust (això ja n'eliminarà el gavinot, *Larus marinus*) i de base rosada, cobertores caudals (tant les superiors com les inferiors) molt tacades i, sobretot, unes "finestres" alars molt marcades, formades per les plomes primàries internes blanquinoses. Aquests detalls, juntament amb l'aparença poc estilitzada de l'au (difícil d'apreciar en la foto, tot sigui dit), generalment només els presenta una espècie de gavina, la de potes roses o *Larus argentatus*.

Fotografia 3
Ja diuen que on n'hi ha dos n'hi ha tres, així que aquí va una altra fotografia que ens farà dubtar de valent. En aquest cas, l'aparença elegant i estilitzada de l'au, l'extrema longitud de les ales, el bec gràcil i les cames tan curtetes ens diuen que hem d'anar a cercar l'au misteriosa en el grup de les llambrítges i els fumarells, de vegades anomenades oronelles de mar per la seva fràgil semblança. Aquest dors tan fosc, i el capell i la taca fosca darrere l'ull ja ens indiquen que estam observant una au juvenil. Repassant la guia, veurem que poques espècies presenten aquestes característiques, si de cas i a tot estirar només 4: la llambrítja (*Sterna hirundo*) i les 3 espècies europees de fumarells (gènere *Chlidonias*). La llambrítja és, de fet, més robusta i presenta el dors de color de sorra, per tant la descartam. Dels 3 fumarells, només el d'ala blanca (*Chlidonias leucopterus*) presenta un dors particularment tan fosc. L'absència de taqueta fosca als laterals del pit i el bec tan fi ens confirmen la correcta elecció de l'espècie.

Fotografia 4
I per acabar, i per variar radicalment de registre, un passeriforme d'identificació relativament senzilla. L'au de la foto ens mostra unes cames robustes i ben adaptades a moure's per les branques, amb dits forts i àgils i un bec fi però robust alhora, apte per a una dieta ben diversa. Però sobretot ens ensenya un detall importantíssim, una pista definitiva: un capell de color marró clarament delimitat. Si bé hi ha un grapat d'espècies europees que presenten llistes i marques pilials (reietons, ferrerics, buscarles...), només una presenta aquest capell tan marcat, des del bec al clatell i sense baixar de l'ull: el busqueret de capell (*Sylvia atricapilla*). El color marró rogenc del capell ens indica que es tracta d'una femella (també podria ser un mascle jove, encara que no n'és el cas, ja que quan es va fer la foto els mascles ja tenien tots el capell negre). Si bé es poden veure busquerets de capell tot l'any, a la tardor és quan més exemplars s'apleguen a les nostres contrades.

Al pròxim Busqueret, MÉS!!

Quadern de camp

Per Steve Nicoll

Jul 21 Observació d'un aligot vesper (*Peris apivorus*) al Puig Major. Cita inusual per la data. Possiblement, es tracta d'un migrant tardà. Cristina Fiol, José Luis Martínez i Joan Miquel González.

Jul 12 Juliol-setembre. Estiu atípic quant a observacions d'àguila marcenca (*Circaetus gallicus*). Aquesta espècie transahariana, que es veu ocasionalment durant el pas migratori, s'ha observat en nombroses ocasions durant l'estiu a Calvià, la serra de Tramuntana, Esporles i el pla de Lanzell. Sembla que diversos individus han passat l'estiu a Mallorca. És destacable l'observació d'un individu que duia una serp com a presa, aliment preferit d'aquesta espècie.

Ago 8 S'anellen dos exemplars joves de boscaler (*Locustella luscinioides*) a s'Albufera. Es tracta d'una espècie escassa que sembla que ha tornat a establir-se com a reproductora a s'Albufera els darrers anys. Cristina Fiol, Guadalupe Suárez, Biel Bernat i José Luis Martínez.

Ago 12 Anellat un exemplar d'enguany de buscarla de canyar (*Acrocephalus scirpaceus*) a la font de Son Creus (Banyalbufar). Aquesta cita primerenca és una bona indicació de l'ús de la serra de Tramuntana per al pas de petits migradors transaharians. El 22/8/2010, al mateix lloc, s'anella un exemplar de busqueta icterina (*Hippolais icterina*), migrador transaharià escàs a les Balears. Cristina Fiol i Steve Nicoll.

Ago 26 Diverses cites de fuell de collar (*Charadrius morinellus*). Un exemplar el 26/8 al puig d'es Teix, quatre exemplars el 30/8 a l'aeroport de Palma, un altre el 9/9 al Puig Major i un altre pic al Teix el 14/9, fins a onze exemplars. Aquest aucell cria en prats alpins i subalpins. Sembla que durant la migració passa bastant desapercebut a causa de la seva preferència per les zones muntanyenques. Antoni Bauzá, Joan Miquel González, José Luis Martínez i Carles Cardona.

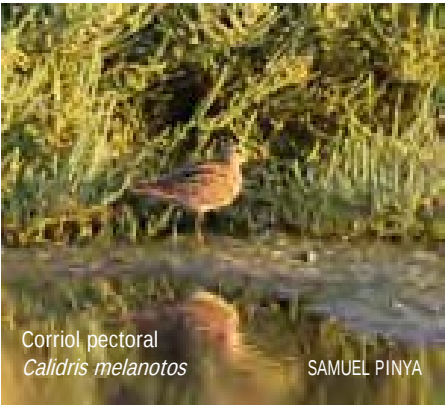
Set 2 Observació de la primera blaveta (*Luscinia svecica*) de la temporada a s'Albufera. Mike Montier.

Set 3 S'observa un jove d'enguany de capsigrany roig (*Lanius collurio*) a s'Albufera i se n'anellen dos exemplars entre el 14 i el 16 al P.N. de Cabrera. Aquesta espècie transahariana és considerada una raresa a les Balears. Maties Rebassa, Jaume Adrover.

Set 6 S'anella un exemplar adult d'ull de bou (*Phylloscopus collybita*) acabant la muda postnupcial completa a la font de Son Creus (Banyalbufar). El mateix dia s'anella un rupit (*Erithacus rubecula*), nat aquesta primavera, acabant la muda postjuvenil. Ambdós casos són nous indicadors que les dues espècies, habitualment hivernants a les Balears, s'estan reproduint a Mallorca. Cristina Fiol, Steve Nicoll, Biel Bernat i José Luis Martínez.

Set 10 S'observa un individu jove, d'enguany, de corriol pectoral (*Calidris melanotos*). Aquest limícola és considerat una raresa al conjunt d'Espanya i a les Balears. Cria al cercle polar àrtic (Sibèria i Nord-Amèrica) i migra per passar l'hivern al sud del continent americà. Samuel Pinya, José Luis Martínez i Steve Nicoll.

Segueix l'actualitat de les observacions més interessants al ForumAus: www.gobmallorca.com/forum

TONI MUÑOZ

Amb la teva ajuda ho farem possible

Fes-te del GOB !

BUTLLETA D'INSCRIPCIÓ AL GOB

La persona que subscriu vol associar-se al Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB)

Nom DNI Data de naixement

Domicili Codi postal Localitat Telèfon

E-mail

Quota anual d'associació 2010: menors de 18 anys: 16,43 €; de 18 a 23 anys: 31,11€; majors de 23 anys: 54,59 €; familiar-1 (adult més nins): 63,40 €; familiar-2 (dos adults més nins): 109,18 €; entitat col·laboradora: 160 €.

Carta d'ordre a l'entitat bancària

Distingits senyors: els agrairé que, fins a nova ordre, atenguin amb càrrec al meu compte els rebuts que els presenti el Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa (GOB), a nom de la persona que s'associa.

Titular del compte

Data

Persona que s'associa (firma)

Titular del compte (firma)

Núm. BANC	Núm. OFICINA	D.C.
Núm. COMPTE		

Per favor, fes arribar la butlleta al GOB: C/Manuel Sanchis Guarnier, 10 baixos, 07004 Palma de Mallorca